

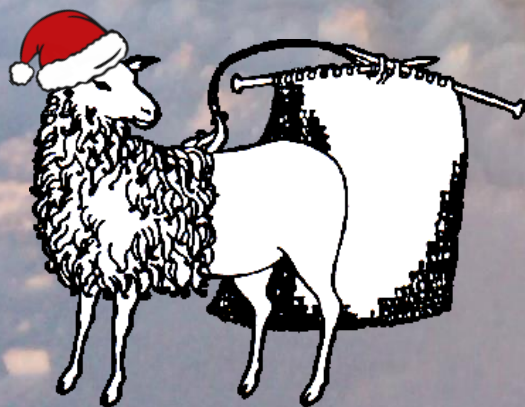
No. 2.

December

2020

RYABLADET.

Föreningen Ryafårets Medlemsmagasin

Ryabladet är Föreningen Ryafårets medlemsmagasin. En tidskrift för och av medlemmar i föreningen. Tidskriften utkommer med 2 nr/år.

Föreningen Ryafåret bedriver sin verksamhet med projektpengar från EU Projektstöd för "Bevarande av ryafår." Syftet med projektet är att öka kunskapen om ryafår och stödja bevarandet av ryafåret. Projektet består i utgivning av tidningen Ryabladet, underhåll och utveckling av hemsidan, avel med ryafåret, informationsmaterial, rådgivning, kursverksamhet och marknadsföring.

REDAKTÖR

Camilla Sten
0739-685721
webbmaster@ryafaret.se

PRENUMERATION

Tidskriften utgår som
Medlemstidning till Föreningens
Ryafårets medlemmar. Ryabladet
ingår i medlemsavgiften, 300kr/år.
Vill du bli medlem, kontakta
sekreterare Carina Wenngren

Besök vår hemsida
www.ryafaret.se

Skicka in material till
nästa nummer senast
20210601

DECEMBER

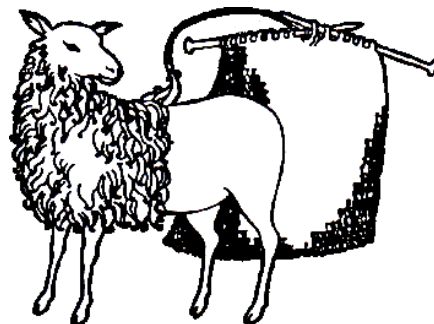
Nr 2 . 2020

I detta nummer

3. Ordföranden har ordet
4. Rya Riks 2020
5. Information till Medlemmar
6. Hur använder Föreningen Ryafåret projektmedel från Jordbruksverket?
8. Receptspalten
10. Har du koll på mineralhalter i fodret?
12. Eleonor Gidlund- Mångkunnig och händig traditionsbärare
16. Ryaprofilen
17. Krönika från en kurs i OFDA-analys
19. Omslagsbilden
20. Kontakta Styrelsen

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

ORDFÖRANDEN HAR ORDET

Hej alla Ryavänner!

Nu när betäckningssäsongen går mot sitt slut faller ett lugn över våra Ryor och väntans tider börjar. Förväntan är alltid stor inför kommande lamning, men tyvärr har vi väldigt mycket att se upp med! Vargarna blir fler och dyker upp lite överallt. Här är det svårt att koppla av. Coronan påverkar oss alla och nu måste vi även lära oss leva med falska kontrollanter!

*Trots alla hot hoppas jag ändå
att alla ska få en lugn och skön
jul! Sköt om er och fåren!*

Annika

Rya Riks 2020

Den 5/9 genomförde Föreningen Ryafåret sin första riksbedömning. En tapper skara både utställare och intresserade köpare samlades på Tenhults naturbruksgymnasium som ligger strax utanför Jönköping.

Riksdomare Birgit Fag ställde upp tillsammans med Gunnar Lindberg som extra ullresurs. Det blev en mycket givande dag och jag tror att vi alla blev mer insatta i bedömningarna.

Anledningen till att vi valt att göra detta lite bakefter den ordinarie riksbedömningen är ju att ryaulen behöver lite mer tid att mogna fram. Vi vill ju gärna hinna med att se de eventuella ullfelen innan avelsdjuren väljs ut.

Till nästa år hoppas vi på att kunna genomföra detta igen och vill gärna utöka bedömningen med en plats längre uppåt landet. Jag tycker samtidigt att det här visar att vi är väldigt seriösa med våra ryor! Kom gärna med förslag!

Vi vill samtidigt tacka Birgit och Gunnar för intresse och engagemang så att detta kunde genomföras!

ANNIKA WAHREUS

INFORMATION TILL MEDLEMMAR

Förändring i din Fårbesättning?

Om du som medlem har ändrat något i besättningen; antal djur, tillkommit färgade djur (svarta - bruna) eller om familjemedlem vill vara med i föreningen maila sekreteraren Carina Wenngren
sekreterare@ryafaret.se

Vi håller på att se över en hel del av våra rutiner, bl.a. kring ullbedömning och livdjursförmedling. En mönstringsmanual är också under utarbetande. Det är inte alltid som allt nytt fungerar perfekt från start. Förtroendevalda och ullbedömare (avgående och nytillträdd) kommer att ha en utvärdering av den nya blanketten mm efter årsskiftet. Vi planerar också en eller flera ullkurser så fort Coronapandemin lugnar ner sig, så att det går att träffas igen. Det mesta av föreningens arbete sker ideellt. Det finns mycket att göra för att säkra våra fina ryafår och ull av hög kvalitet. Vi vill gärna ha hjälp med synpunkter: Vad kan förbättras, och vad vill du bidra med för att det ska bli bättre? Ju mer vi hjälps åt, dess mer går det att göra! Hör av dig till regionombud eller styrelse!

Sök Transportstöd!

Föreningen har sökt och fått bidrag från Jordbruksverket för transport av genetiskt värdefulla djur till avel. Bidraget är finansierat av "Europeiska Jordbruksfonden för lantbruksutveckling". Detta innebär att det går att söka pengar för transportkostnader vid transport av Ryafår till avel. Blanketten finns på hemsidan. Skriv ut den, fyll i och skicka till Kassör Ulf Axelson. Mer info på hemsidan
www.ryafaret.se/transportstod

Hur använder Föreningen Ryafåret projektmedel från Jordbruksverket?

Föreningen Ryafåret är en av flera Rasföreningar som arbetar med att bevara svenska husdjursraser. Rasföreningar som

arbetar med bevarande av utrotningshotade husdjursraser kan få stöd för detta genom Landsbygdsprogrammet på Jordbruksverket. Stödet söks för olika perioder och i denna artikel redovisas hur Föreningen Ryafåret använt pengarna under nuvarande period som sträcker sig under 2019 och 2020. Nuvarande stödperiod går ut i december 2020.

Plan och ansökan

Hur pengarna är tänkt att användas redovisades i ansökan till Jordbruksverket som lämnades i januari 2019.

Föreningens främsta mål är att bevara ryafåret enligt den av Jordbruksverket fastställda avelsplanen. En central del är att stimulera fler att starta med ryafår. Det är viktigt att fånga upp intresserade djurägare samt att visa att ryafåret också, under rätt förutsättningar och utan att åsidosätta bevarandearbete, kan fungera som produktionsdjur. Därför måste kunskap spridas till och mellan djurhållarna. Kunskapen om ryafåret och dess egenskaper är helt avgörande för framgång och resultat inom avels- och bevarandearbetet.

En stor del av informationsspridningen sker via vår hemsida, där också Ryabladet finns. Varje djurägars förmåga att själv mönstra ullen är nödvändig för att bevara de för ryafåret så unika ullegenskaperna. Det faller till stor del på föreningens lott att utbilda medlemmarna i detta. Ytterligare stöd ges genom den centrala ullbedömning som föreningen bedriver. Genom att skicka in prover får djurägaren ullens granskad och bedömd på ett enhetligt sätt.

En värdefull del i stödssystemet är möjligheten att söka transportbidrag. Sverige är ett långt land och det gäller att kunna utnyttja goda avelsdjur över hela landet. De få återstående besättningarna är utspridda från norr till söder vilket begränsar möjligheten till transport av viktiga avelsdjur. Det handlar både om att motverka inavel i vissa områden och att undvika att besättningar avvecklas i brist på avelsdjur. Medlemmarna uppmuntras också att delta i så kallad riksbedömning av potentiella avelsbaggar. Då kan djur bedömas från flera besättningar på ett enhetligt sätt vid samma tillfälle, vilket samtidigt ger tillfälle för

lärande. Ett problem är dock att riksdomarna inte anser sig kunna bedöma ryafår. Styrelsens och medlemmarnas ideella insatser inom föreningen är avgörande för den centrala roll i bevarandearbetet som Föreningen Ryafårets spelar. Samtidigt är det de engagerade djurhållarna runt om i Sverige som utför det praktiska bevarandet. De är beroende av föreningen i sitt avelsarbete men hjälper även till genom att sprida information om ryafåret till andra djurägare, till beslutsfattare och till allmänheten. Att informera och utbilda konsumenter är en annan viktig uppgift som medlemmarna utför.

Utfall under perioden 2019-2020

Jordbruksverket beviljar ansökan med vissa ramar som föreningen får hålla sig inom. Totalt har vi under perioden använt 186000 kr. Tabellen nedan visar fördelningen av pengar för perioden. Som ni ser går den största delen till ullbedömning och medverkan på mässor/utställningar.

Info, marknadsföring	16%
Information, hemsida Ryablad	10%
Aktiviteter, mässor	25%
Ullbedömning	27%
Transportbidrag	17%
Kurser	4%

Tabell 1. Procentuell användning av stödmedel från Jordbrukverket under 2019-2020.

Vad händer framåt?

Som läget är nu har vi 170.000 kr i beviljat stödbelopp fram till och med maj 2022. Vad som händer efter det vet vi inte eftersom det arbetas med ett nytt Landsbygdsprogram. Det är ju troligt att det blir någon form av fortsättning. I beslutet står det under godkända utgifter:

”Transport av genetiskt viktiga djur, utbildning i ullmönstring och kroppsbedömning, videoutbildning mönstring, ullbedömning samt informationsspridning”

Föreningen Ryafåret är, som många andra rasföreningar, en liten förening med ett begränsat antal medlemmar. Som alla förstår så är vi oerhört beroende av medel utifrån, men sist men inte minst av alla medlemmar som brinner för bevarandet av Ryafåret.

Vi tar tacksamt emot förslag på aktiviteter som vi kan utföra inom ramen för våra projektmedel!

ULF AXELSON
Föreningens kassör

RECEPTSPALTEN

Julig Lammgryta från Marocko

700 gram lammstek
2 msk olivolja
1/2 msk tomatpuré
1 knapp msk råsocker
500 gram körsbärstomater på burk
1 1/4 msk kalvfond
1 st kanelstång
2 st stjärnanis
3 st hela nejlikor
1/2 tsk malen koriander
1 knapp tsk röd chili, finhackad
1 1/2 st gul lök
1 st morot, liten
1 liten bit rotselleri
1 st vitlöksklyfta, stor
1/2 tsk torkad rosmarin

Gör så här:

Putsa och skär köttet i 3 cm stora bitar. Hetta upp olivolja i en stekpanna och bryn köttet ordentligt i omgångar. Lägg över i en stor gryta. Fräs köttet med tomatpuré och råsocker ett par minuter i grytan.

Rör i tomat, fond, kanel, stjärnanis, nejlikor, koriander och chili. Låt koka upp och låt småputtra under lock 1 timme. Skala och grovhacka lök, morot, rotselleri och vitlök. Rör i detta i grytan tillsammans med rosmarin och låt småputtra under lock ytterligare 45 minuter. Ta av locket och låt koka 10 minuter till så såsen reduceras något.

Smaka av med salt och svartpeppar och servera till ris och grönsaker.

Lammköttbullar

Lammköttbullar är fantastiskt goda, och möra! Lammkött är smakrikt redan från början, och kräver inte mycket kryddor. Dessa köttbullar är lika goda till jul som till vardags

600 gram lammfärs
1-2 vitlöksklyftor
1-2 gula lökar
1 tsk dijon senap
1,5 tsk salt
0,5 tsk svartpeppar, nymalen
0,5 tsk kryddpeppar, nymalen
1 tsk timjan, torkad
1 ägg
1,5 dl rött vin
1 dl brödsmulor
olivolja, och smör att steka i

Recept: Tina Hellberg, ur SvD
Foto: Jurek Holzer

Gör så här:

Riv vitlök och lök fint, blanda med senap, salt, kryddor, ägg, vin och brödsmulor. Låt stå fem minuter. Rör i färsen och blanda väl. Forma till små bullar. Hetta upp en panna med olivolja och smör. Lägg i bullarna en och en och rör hela tiden stekpannan i cirkelrörelser så bullarna blir runda och fina. Stek tills de får yta och färg. Lägg över i en gryta.

Har du koll på mineralhalter i fodret?

Som fårägare vill vi ju servera ett så bra foder som möjligt till våra djur. Om fodret ger störningar som är svåra att diagnostisera kan det ge lidande för djuren och även ekonomiska konsekvenser för den enskilde djurägaren. Ett exempel på en sådan störning är kopparbrist hos djuren, som orsakas av höga molybdenhalter.

Molybden är ett grundämne som så många andra ämnen i lagom mängd behövs både för djur och människor. Molybden ingår bla i olika enzym i kroppen. För idisslare är det så att halten av molybden i foder spelar en stor roll för upptaget av koppar hos djuret. Molybden kan tillsammans med koppar bilda en svårslöslig förening i vommen hos djuret, som försvårar tillgodogörande av koppar. Det vanliga kring resonemanget hos får kring koppar är att får är känsliga för koppar och det kan skilja i känslighet mellan raser.

Höga molybdenvärden i fodret kan ge en mer eller mindre akut kopparbrist, så kallad sekundär kopparbrist. Symptomen på kopparbrist kan yttra sig genom sämre tillväxt, diarré, dålig fruktsamhet, håravfall, påverkan på ullens m.m. Eftersom koppar och molybden samverkar är det kvoten koppar/molybden som avgör om det blir problem för djuret. Som gränsvärde för molybden anges i litteratur 3–5 mg per mg ts foder och som gränsvärde för kvoten koppar/molybden 2-3.

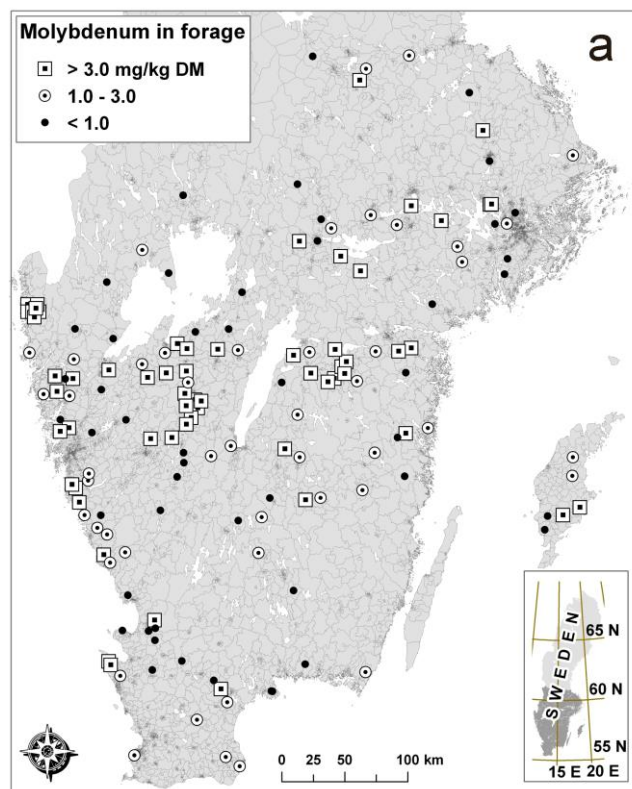

Fig. 1. Molybdenanalyser i grovfoder från proverna i undersökningen. Med hjälp av statistiska modeller är det konstruerat en riskkart för höga molybdenhalter över Götaland och Svealand.

Riskområden i hela landet

Halten molybden i grödan beror på olika faktorer. Den viktigaste faktorn är givetvis jorden som grödan odlas i. Höga halter i marken beror på vilket modernmaterial som jorden härstammar från. Markförhållanden som pH, fuktighet och svavelhalt spelar också in på upptaget. Högt pH gynnar frigörande av molybden, hög fuktighet och låga svavelhalter gynnar också upptaget.

Halten i jorden varierar alltså inom landet men även inom gården och inom det enskilda fältet.

För att ta fram en riskkarta över landet för höga molybdenhalter har undertecknad i ett projekt jämfört kartunderlag från Sveriges Geologiska undersökningar och Naturvårdsverket med molybdenhalter i grovfoderprover vid Eurofins.

Det visar sig att områdena ofta sammanfaller med de större jordbruksområdena. Att det är ett problem med höga molybdenhalter alternativt kopparbrist är sen tidigare känt från bland annat Skåne och Västergötland.

Använd kartan för att avgöra vilka analyser du tar!

Kartan är ett första hjälpmedel för att bedöma risken för höga molybdenhalter i fodret. Ligger dina marker inom riskområde är det viktigt att foderanalysen kompletteras med analys av molybden och koppar.

Om höga halter förekommer är det också viktigt att se till att gödsla med extra svavel till vallarna. Svavelgödsling sänker molybdenupptaget i växterna. Nästa steg är att tillsammans med foderrådgivare välja ett mineralfoder med lämplig halt koppar. Själva har vi på Anfastorp ett mineralfoder med 1500 mg koppar. Kopparhalter i mineralfoder till får ligger ofta betydligt lägre.

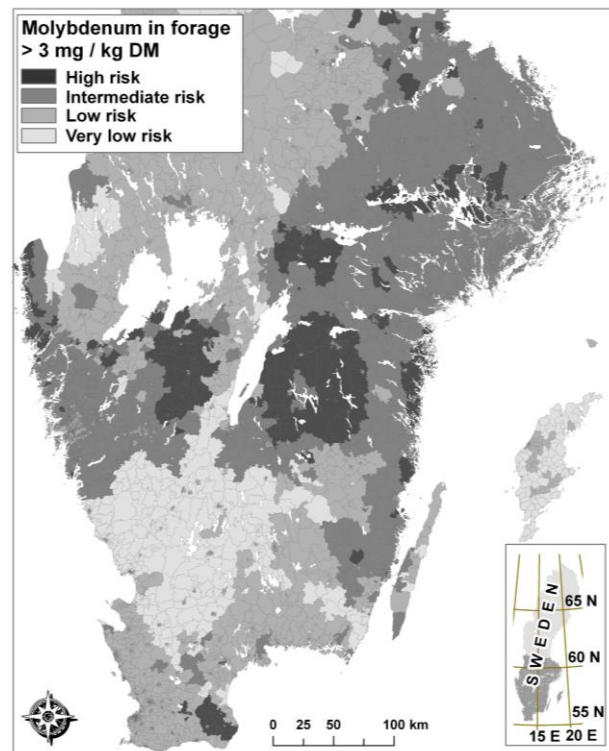

Fig. 3 Riskkarta för höga molybdenhalter, > 3 mg per kg ts, i grovfoder. Mycket låg, låg, medelhög och hög risk

Vill du läsa mer:

U. Axelsson, M. Söderström & A. Jonsson.
Risk assessment of high concentrations of molybdenum in forage. *Environmental Geochemistry and Health*, 40(6), 2685-2694.
DOI 10.1007/s10653-018-0132-x
<http://link.springer.com/article/10.1007/s10653-018-0132-x>

ULF AXELSSON

Eleonor Gidlund- mångkunnig och händig traditionsbärare

Eleonor är en kvinna med många järn i elden. Sina första får skaffade när hon var bara 15 år gammal. Hör hennes berättelse, från gården i västernorrland bland lo och björn, damastvävar, bärplockare och färbodar.

-Eleonor söker nu efterträdare som regionombud i Södra Norrland.

Första gången jag träffade Eleonor hade hon arrangerat föreningens årsmöte 2016, inramat av ett innehållsrikt program. Vi kunde ana många levande hantverkstraditioner i bygden. Mötena hölls i hennes vävstuga med bonader på väggarna och en bildväv i vävstolen. I samband med årets telefonmöten med regionombud fick jag prata mer med henne. Hon höll på med husrenoveringar, grävning runt hus, mönstring av får, skötsel av åkrar, och att plocka ihop ämnena till sex stycken nyckelharpor som hennes far lämnat efter sig när han gick bort 2019, två var hon klar med. Och som ordförande i Gideå hembygdsförening höll hon på att försöka reda upp när bärplockare bosatt sig i färbodar månadsvis. Då tänkte jag att här finns en person som kan ha mycket att berätta för andra medlemmar i Föreningen Ryafåret. Så det blev fler samtal.

Eleonor är uppväxt på gården Johansberg i Flärke, Gideå, en by som undgått laga skifte. Husen flyttades aldrig ut från den gamla byn till de olika ägorna. Alla vägar genom byn har använts flitigt av kor, hästar -och traktorer i en nyare tid. Tidigt lärde mor och farmor henne och systemen Anna-Karin att odla och bereda lin, spinna, väva, mjölka, göra ost, handklippa får mm. Pappa och farfar lärde ut jord- och skogsbruk, maskinkörning och -skötsel.

Pappa Karl-Erik var också slöjdlärare och höll kurser för glesbygdabor i bl.a. byggnads- och möbelsnickeri, knuttimring, nyckelharpsbygge och järnsmede. Han slutade ge kurser 2010. Eleonor deltog flitigt genom åren.

När Eleonor var 15 år skaffade sig hon och Anna-Karin sina första getter och några ryafår från Norrlands inland. 1985 var olyckan framme. Ladugård med 30 får, en högdräktig ko och intilliggande verkstad brann ner. Försäkringen täckte byggnaderna men inte innehållet, bl.a. djur och pappa Karl-Eriks värdefulla inventarier och maskiner.

Karl-Erik och Eleonor uppförde en lägre byggnad som ersättning, av sågat timmer som hon och hennes svåger Sören avverkat i egen skog. Eleonor berättar *"Samtidigt blev min ögonsten Jon-Ersgården till salu, med byggnader från 1700-talet och 1845, och lämningar från stenåldern. Med försäkringspengarna och stort lån köpte jag fastigheten och skaffade Ryafår igen. På gårdarna Johansberg och Joners finns totalt elva byggnader att hålla i skick. Så alla kunskaper från pappa kommer väl till pass."*

System Anna-Karin driver sedan 40 år getgård i Gideå och tillverkar bl.a. olika ostar och mese. Självklart var vi där i samband med årsmötet 2016.

Hur ser får-och jordbruksåret ut hos er?

Fåren håller vi på stall med utomhusliknande förhållanden från sept-okt till maj, för att få sova. Vintertid är lon närgången. Ett år dräpte lon 8 av 80 får, ytterligare två dog av sårskador. Efter det blev besättningen tyst –inga bråkanden. Vi fick ersättning för en tacka och ett lamm, de övriga hade lon släpat iväg. RAS (rovdjursavvisande stängsel) fungerar inte i djup snö (ofta 1-2 m) och dåligt mot lo över huvud taget. Vi brukar ha 5–30 minusgrader, på senare år varmare och halka. I maj vaknar hungriga björnar, då är det knepigt med lamning och betessläpp. En sommar campade jag med fåren nattetid, då både lo och björn var närgångna. Vi turas om med släkt och grannar att vaka, har övervakningskamera på betet. Duktiga jägare i byarna hjälper oss att hålla nere rävarna som tar lamm och att avsöka när enstaka får försvinner (vi har aldrig hittat dem). Vi använder sammanlagt fyra veckor per sommar åt att underhålla och flytta fällor, förutom vårbruk, höskörd, utgödsling (med grep) i september och höstplöjning. Vi odlar också grönsaker och säljer en del på RekoRing.

Sambon Anders älskar djur men har hjärtproblem, så Eleonor utför alla tunga sysslor på gården. Anders sköter ofta matlagning och andra hushållssysslor, vallhundar och katter, och fåren som han utfodrar vintertid. Han har "djuröga" för tecken till ohälsa. Sonen Anders-Pehr med familj hjälper till vid höskörd, fårklippning, höjdarbeten och de tyngsta arbetena.

Varför blev det just Ryafår?

För den långa, starka ullen, som gör sig fint i bildvävar och i slitstarka plagg. Vackra och lätthanterliga får, ännu lättare när jag nu har byggt en hanteringsränna. De är bra landskapsvårdare och goda mödrar. Just nu har vi 27 tackor, nästan alla märgfria efter många år av avelsarbete och ullbedömning.

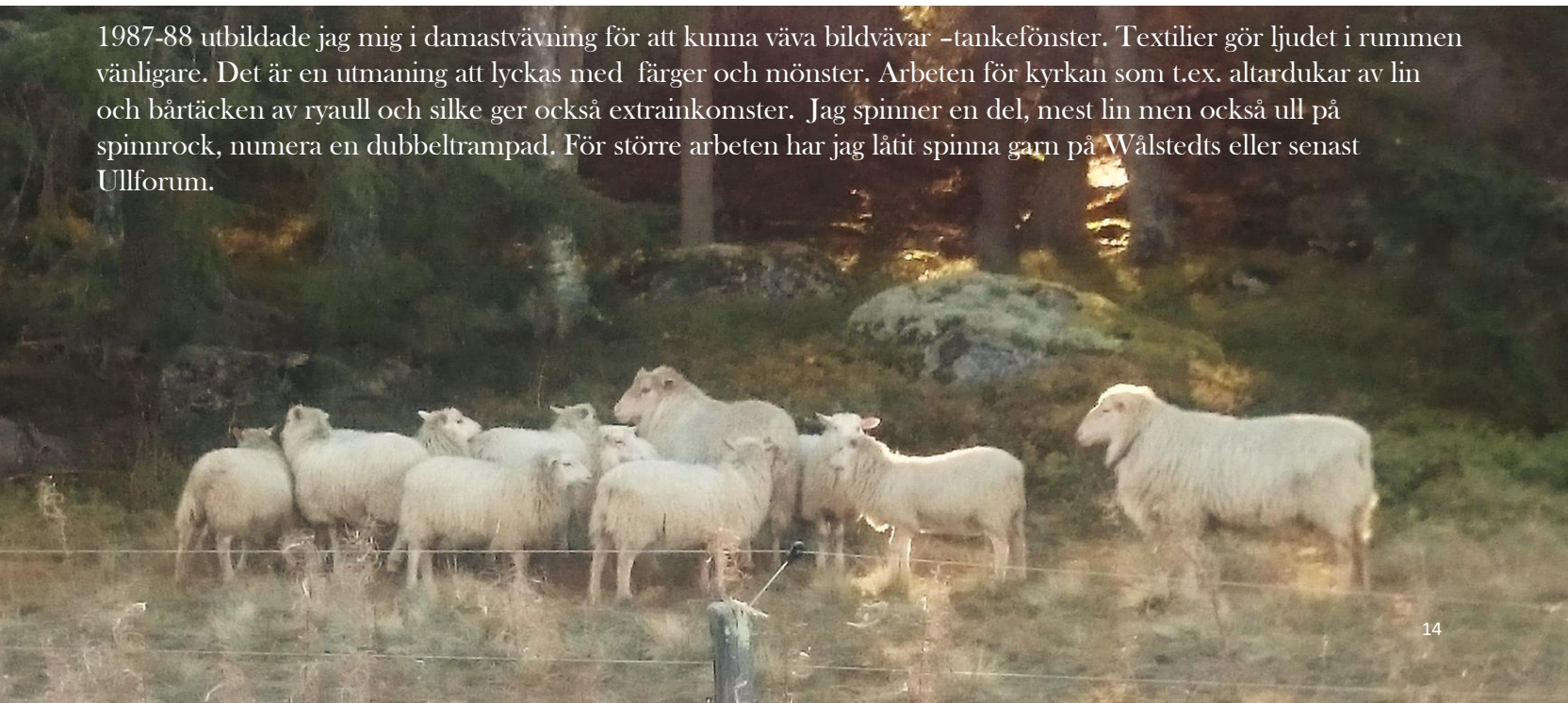
Du har många järn i elden...

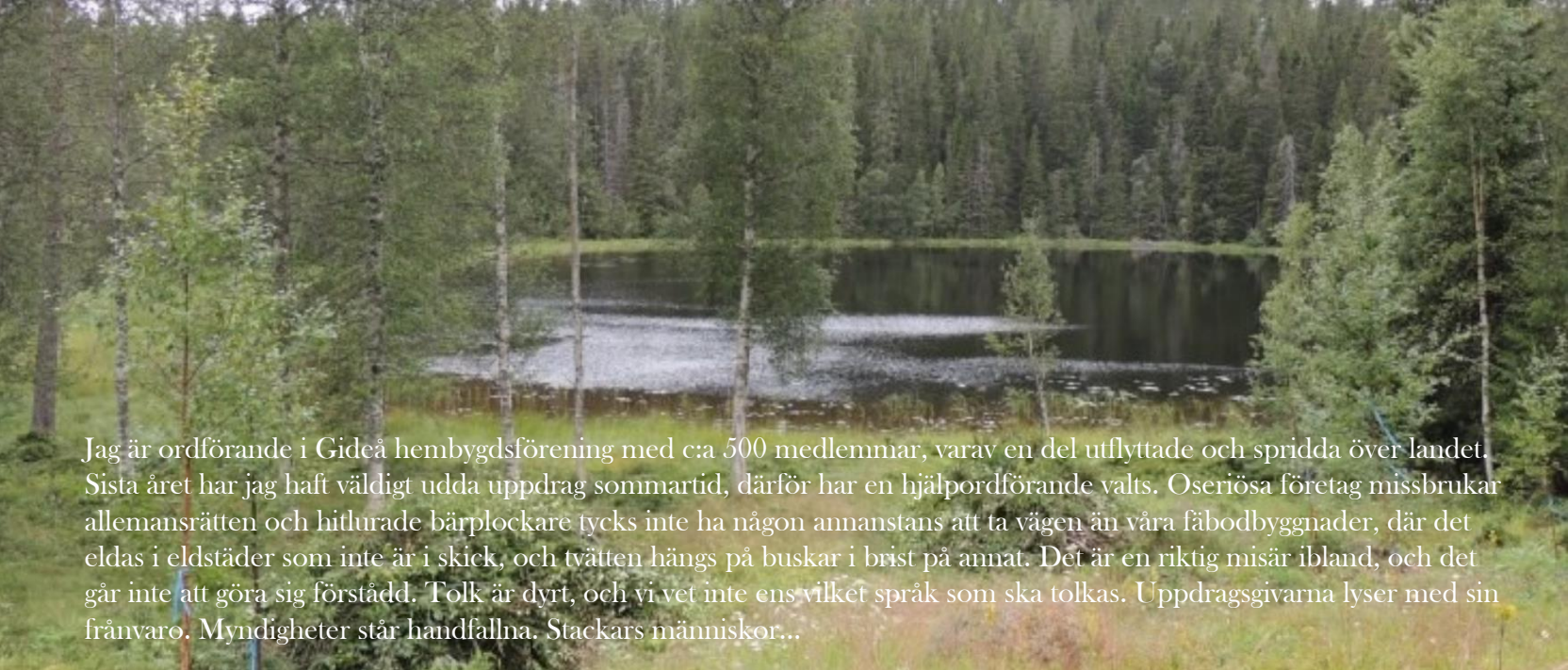
Jag är utbildad diakon sedan 1983 och har arbetat mycket med ungdomsverksamhet i kyrkan, men är nu pensionerad med minimal pension, så inkomster från gården och bisysslor behövs. Har tidigare varit församlingsassistent och även vikarierat som arbetsterapeut på ålderdomshem, så länge som skapande sysselsättning av de gamla ingick i verksamheten där.

1987-88 utbildade jag mig i damastvävning för att kunna väva bildvävar -tankefönster. Textilier gör ljudet i rummen vänligare. Det är en utmaning att lyckas med färger och mönster. Arbeten för kyrkan som t.ex. altardukar av lin och bårtäcken av ryauull och silke ger också extrainkomster. Jag spinner en del, mest lin men också ull på spinnrock, numera en dubbeltrampad. För större arbeten har jag låtit spinna garn på Wålstedts eller senast Ullforum.

Ett bårtäck Eleonor gjort till Arnäs, Gideå Trehörningsjö pastorat. Foto från deras pappa Karl-Eriks begravning.

Jag är ordförande i Gideå hembygdsförening med c:a 500 medlemmar, varav en del utflyttade och spridda över landet. Sista året har jag haft väldigt udda uppdrag sommartid, därför har en hjälpordförande valts. Oseriösa företag missbrukar allemansrätten och hitlurade bärplockare tycks inte ha någon annanstans att ta vägen än våra fåbodbyggnader, där det eldas i eldstäder som inte är i skick, och tvätten hängs på buskar i brist på annat. Det är en riktig misär ibland, och det går inte att göra sig förstådd. Tolk är dyrt, och vi vet inte ens vilket språk som ska tolkas. Uppdragsgivarna lyser med sin frånvaro. Myndigheter står handfallna. Stackars människor...

-Och faktiskt har Eleonor ibland järn i elden på riktigt, när hon smider! Naturligtvis har hon tillverkat en blåsbälg för ändamålet, på uppdrag av Trehörningsjö hembygdsgård. Hon ägnar sig alltså även åt päls- och skinsömnad. Men lädret på blåsbälgen har spruckit, det var alungarvat. Hon ska använda kromgarvat till en ny. *Nog kan man förstå att Eleonor vill lämna över stafettpinnen som regionombud till yngre krafter...*

Vad händer på får- och ullfronten i södra och mellersta Norrland?

Få Ryafårägare är anslutna till föreningen i mina trakter, men flera nya besättningar har startat upp i Västerbotten och Norrbotten. Jag bor nära gränsen till Västerbotten, så jag har hakat på ett projekt ULLiHOP som drivs av Hushållningssällskapet. Ett fantastiskt tillfälle att lära sig om ull, ullskörd, kanaler för försäljning mm. Ullstationen i

Sörböle som startats 2019 av bl.a. vår revisor Harriet Edeholt Öberg samlar just nu vit ryauull för leverans till Wålstedts ullspinneri som startar om efter konkursen. Det är viktigt att värna om dem, då de klarar att spinna den långa Ryaulen

Vill du ha något sagt till föreningens medlemmar?

-Det är viktigt att hålla god ton gentemot varandra på Facebook. Det ska vara inspirerande och välkomnande. Ska vi bevara Ryafåret, ska det vara med den glädje som Kurt Lantoo spred. Det är svårt att få tag på avelsdjur – vi måste använda livdjursförmedlingen mer. Och jag vill puffa för Elitlamms test av släktskap. Har man Avel och Produktion så går det att testa även gentemot djur från gårdar med Avel mini.

Ovan. Skogsbruden från Eleonors konsthändelse i svampfärgad ryauull, siden och tovade mossor i ull med min handsmidda järnkrona. Charlotte Sigvardsson som brud dansar till durspelsmusik som kuliss och Eleonor receterar en traditionell berättelse.

Ovan. Altaruppsats till Köpmanholmens brukskyrka - altarlöpare och kalkens textilier vävda av Eleonor. Vävdes också dit i de övriga liturgiska färgerna

JonErsgårdens blogg

-en blogg om Ekologi och livet!

Här delar Eleonor med sig av texter och bilder från vävstolen 2012-2013 och livet på gården

<http://jonersgarden.blogspot.com>

GERTRUD SPROSS SANDBERG

RYA - P R O F I L E N

Hallå Karolina, kul att du vill vara med i bladet!

Berätta lite om dig själv och dina Ryor!

Jag heter Karolina och bor på min mans gamla släktgård som ligger mellan Jönköping och Gislaved. Vi har fyra barn i åldrarna 11-2 år. Vi flyttade till gården 2017 och 2018 så skaffade vi de första djuren, som blev Ryafår. Min man hade en arbetskamrat som hade Ryafår och när vi hälsade på henne blev vi båda förälskade i dem och köpte våra två första tackor med varsitt lamm. Idag har vi femton tackor och tre baggar. Förhoppningsvis blir det fler när vi får lite mer stallplatser så småningom.

Visst har ni andra djur på gården också, berätta!

Vi har även Linderrödsgrisar. Vi har en galt, tre sugor och tre gyltor som ska sättas i avel. Vi har även tio skånska blommehöns och två tuppar. Vi har Genbank på dessa djur som vi också bedriver avelsarbete på.

Namn: Karolina Persson

Bor: Bottnaryd, mellan Jönköping och Gislaved

Antal Ryor: 15 tackor och 3 baggar

#BEVARA RYAFÅRET

Du brinner ju för bevarande av gamla lantraser, vad kommer det sig?

När vi skaffade fären började vi läsa på om bevarandearbete inom svenska lantraser. Där kom intresset för oss båda och vi kände att det är ju självklart detta vi vill hålla på med: att sälja livdjur med bra egenskaper. Jag tycker att det är viktigt att våra gamla svenska lantraser finns kvar och att man låter dem få leva under sina ursprungliga förutsättningar.

Du har ju skapat hashtaggen BevaraRyafåret, vad var din tanke bakom den?

Min tanke är att det är viktigt att vi ska bevara våra fina ryor. Att avelsarbetet är jätteviktigt! Ryfåret är en av Sveriges mest hotade fårraser och vi har otroligt lite baggar i avel som det ser ut idag. Jag vill att fler ska få upp intresset för och kunskapen om våra älskade ryor. Ryafåret har en väldigt speciell ull som verkligen är värd att bevara. Jag tycker att det är bra om vi alla kan hjälpas åt med att sprida kunskap och få fler att bli intresserade av ryor.

Krönika från en kurs i OFDA-analys

Ullkvalitet och egenskaper.

Det är rubriken för den kurs som anordnades av Länsstyrelsen i Uppsala län och del av projektet Ullkompetens. Det var en självklarhet för mig var att anmäla mitt deltagande och intresse för kursen när jag såg kursinnehållet. Att få mer kunskap om bland annat vad OFDA-analys är, hur man avläser och tolkar svaren för en fiber, vilket micronvärde och komfortfaktor som är bra och exakt hur många märkefibrer som finns i stapeln. Det blir som ett komplement till den ullbedömning vi har idag och ytterligare kunskap om vad mina ryfårsullstaplar innehåller. Med coronasäkrat antal deltagare

och utomhus i tält kunde kursen genomföras i slutet av september med fårägare till olika raser och en angorakanins ägare. Vi fick skicka in prover i förväg för att hinna få de analyserade inför kursdagen. Jag skickade in tre prover, två vita och ett brunt från årets lamm. Lena Persson var vår kursledare och vi höll till hos Fia Söderberg (Sjökärrets ekogård).

Lena känns igen från Ullforum och var en av de som var med i arbetet att avla fram Jämlandsfåret och med

Lena Persson och Fia Söderberg.

Olika ullprodukter gjorda med ull med varierande ullkvalitet.

vid analyserandet avullen. En aha-upplevelse för mig blev det. Ja, en analysform som jag kommer att använda mig mer av framöver och jag hoppas att fler vill upptäcka vad OFDA-analysens mervärde kan ge för sin ryaavel.

Jag kunde naturligtvis inte låta bli att kontakta Gunnar och Ingegärd Lindberg som jag visste använts sig av analysformen och hur den hjälpt dem med sin avel med ryan. OFDA-analysen är en objektiv analys som inte påverkas av subjektiv bedömning och ger ett bra värde för att ha koll på bland annat förekomsten av mäg i sin besättning, menar Gunnar. En fullständig mägfri ull hos ryafåret med genen förmäg i sin

genuppsättning kommer nog bli omöjligt, men man kan med sitt avelsarbete se till att ha kontroll över förekomsten och utifrån det välja rätt avelsdjur samt att ge ryafåret ett mervärde som vi skall vara rädda om. Det blev många timmar tillsammans med Allan Waller runt köksbordet med att jämföra resultaten från Sonjas bedömning och OFDA-analysen” säger Gunnar.

Ullprover från olika deltagares får.

Jag kan bara hoppas på att föreningen i framtiden kommer att kunna erbjuda intresserade medlemmar en kursdag eller två tillsammans med Lena om OFDA-analysliknande den som jag fick vara med på. För mig blev det en upplevelse med stora bokstäver; AHA!

CARINA WENNGREN

Fårfesten Annorlunda!

FÅRFEST I KIL

5-7 mars

I år ses vi inte i Kil, utan mycket sker digitalt!

Vi har skapat en ny Facebook-grupp, endast för föreningens betalande medlemmar! Gruppen heter *Föreningen Ryafårets medlemsgrupp*. Gå med idag och diskutera Ryafår med oss! På sikt kommer kommentarsfältet för diskussioner i gruppen "Vi som har Ryafår" att stängas av.

Material till Ryabladet!

För att vi ska få ett intressant och läsvärt medlemsmagasin krävs att vi hjälps åt! Jag vet att det finns mängder av kunskap och engagemang där ute, fina foton och evenemang. Vill du dela med dig? Händer det något Ryafårs relaterat där du bor?

Hör av dig till mig, Camilla Sten webmaster och redaktör för ryabladet på webbmaster@ryafaret.se så skriver vi något till nästa nummer! Vill du inte skriva själv, så kan jag intervjua dig och sammanställa.

Manusstopp till nästa Ryabladet är **20210601**

Omslagsbilden

Omslagsbilden till detta nummer är tagen av Sara Beckman på Poderosa 4Hgård i Kalix. Ryabaggarna Atlas och Clipper, far och son, har lämnat sina respektive tackgrupper för en tur i nysnön. Båda är inkörda och lyder samma komandon som en häst vid körning. I bakgrunden syns en av landets fem nationalälvar, Kalix älv, klädd i nyis.

Ponderosa 4Hgård är Sveriges äldsta och fyller 50år 2021! Här sker samlingen till årsmötet 2021. I nästa nummer kommer det ett längre reportage om Sara och Ponderosa 4H-gård!

Har du en bild som skulle passa på omslaget till nästa Ryablاد?

Maila

Webbmaster@ryafaret.se

STYRELSEN KONTAKT

Ordförande

Annika Wahréus

ordforande@ryafaret.se

Vilske - Kleva Anfastorp

521 94 Falköping

Mobil: 070 456 49 35

V. Ordförande

Göran Lundström

viceordforande@ryafaret.se

Blecket Bergsvägen 29

795 92 Rättvik

Mobil: 070 5936613

Sekreterare

Carina Wenngren

sekreterare@ryafaret.se

Läby Österby

755 92 Uppsala

Mobil: 070-5236192

Kassör

Ulf Axelson

kassor@ryafaret.se

Vilske-Kleva Anfastorp

521 94 Falköping

Mobil: 070 86 17 399

Ledamot

Gertrud Spross Sandberg

ledamot.01@ryafaret.se

Valinge Rya 11

432 92 Varberg

Mobil: 070 57 67 341

Ledamot

Jonas Persson

ledamot.02@ryafaret.se

Lilla Bosarp 2

565 97 Bottnaryd

Mobil: 070 17 08 555

Livdjursförmedlare

Karolina Persson

livdjur@ryafaret.se

Lilla Bosarp 2

565 97 Bottnaryd

Mobil: 070 77 54 772

Ullbedömare

Kia Gabrielsson Beer

ullsorvis@telia.com (läses ca 2g/v)

Bonäs 12

686 96 Östra Ämtervik

Mobil: 0766-486015 (ej bilder)

Det kan ta några dagar innan Kia svarar,
men misströsta inte. Du får svar!

Webmaster

Camilla Sten

webbmaster@ryafaret.se

GOD JUL!